

STRAUSS—VIIN—«NAHKHIIR»

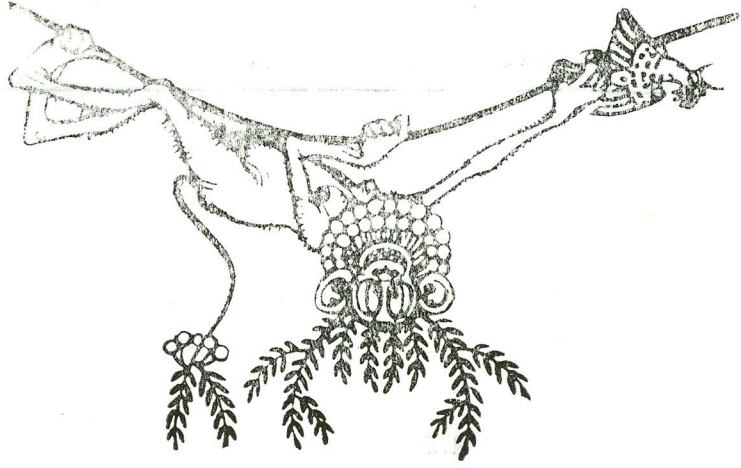
Viini ajaviitemuusika tippudeks 19. sajandil olid kaks Straussi: Johann Baptist vanem (1804—1849) ja Johann Baptist noorem (1825—1899). Viimane, «Nahkhiire» autor, sai isalt päranduseks mitte üksnes nime ja materiaalseid väärtusi, vaid palju muudki. Juba 19-aastaselt tegutses noor Johann kõrvuti isaga viiuldaja- ja dirigendiametis ning kirjutas tantsumuusikat. Oli heliloojana vähemasti samavõrd viljakas. Kuuekümnendate aastate alguseks oli ta juba 250 valsi, marsi, kadrilli ja polka autor. Johann Strauss vanem tegi endale ja oma orkestrile nime paljudes Euroopa riikides. Ka poeg jätkas, ning veelgi suurema menuga, seda teed. 1867. a. Pariisi maailmanäitusel oli tõmbenumbriks valss «Ilusal sinisel Doonaul». Strauss dirigeeris seda päevast päeva ligi neli kuud järjest. Kui ta koju tagasi pöördus, ristisid viinlased ta isa järel valsikuningaks.

19. sajandi Viin oli valsilinn. Kuivõrd, seda toonitab seegi fakt, et ka Beethoven, Schubert ja Brahms viinlastena end oma loomingus valsist võluda lasid. Viin oli tantsu- ja laulurõõmus linn. Kohvikud, tantsusaalid ja pargid rõkkasid muusikast. Väikestes joogikohtades tavatsesid esineda jumalast antud hääle ja värsiosavusega kupleelauljad. Nende riimid olid ehk rämedavõitu, kuid löövad ja ajakajalised. Avaramates saalides esinesid suuremad ansamblid või siis pärisorkestrid, mida juhatasid Josef Lanneri ja Johann Straussi masti mehed.

Sajandi teine pool oli Viinile omamoodi murranguiline. Linn kasvas, moderniseerus. Jõukas äriklasse kasvas kiiresti. Kuid et valsilinnas mõndagi ka liivale ehitati, tõestas 1873. a. tohutu finantskrahhi, mis vapustas Viini vähe aega pärast sealse maailmanäituse avamist.

Uudseks nähtuseks «uues» Viinis oli ka operett.

oma kaastlimestest n. ö. suures vormis. Esmasuse võlule kaanes tüki tegelaste elu- ja vaimulaadi mõistmine. Ega siis muidu poleks tolleaegsed kriititud tõstnud esile just «Nahkhiire» muusikaliste karakterite eredust. Heinrich Eisensteini pikantse- võitu lugu kõige juurdekuuluvaga oli killuke «uuest» Viinist, pesueht lustimise tükk, mäng mängus. Kuid, meenutades 1873. a. suurt krahhi «Eisensteini- de» ringkondades, kas mitte ka ajakajaline kõver- peegel? Viinlastikult heasüdamliku muigega antud, kuid siiski...

Esmalt mängiti parüsilase Jacques Offenbachi teo- seid, mis omakorda õhtas kohalikke heliloojaid selles zannis jõudu proovima. Franz von Suppé operetti «Pansion» (1860) võib viini opereti ava- leheküljeks lugeda. Johann Straussi õnnestus ope- retipisikuga nakatada alles kümne aasta pärast. 1871. a. esietendus «Indigo ja nellikümmend röövit», 1873. aastal «Karneval Roomas». Kolmas, «Nahk- hiir», oli aga õieti ta esimeseks operetiks Viinist ja viinlastest endist. (Esietendus 5. aprillil 1874. aas- tal). Kas mitte selles ei seisne «Nahkhiire» õnnestu- mise üks põhjus? Esmakordselt kirjutas Strauss

Lavastusala juhataja	— OLO MATESEN
Dekoratsiooniala juhataja	— ELSA MANDSALU
Kostüümiala juhataja	— LEIDA TALLO
Valgustusala juhataja	— EVALD RADIK
Jumestus ja parukad	— ILLI-ANN KALE
Kunstnik-butafor	— VAINO VAHTRIK
Rekvisiidiala juhataja	— META KALT
Lavameister	— HEINO LILLIPUU